

La Malta catalanament encriptada

Autor: Quim Gibert

Data de publicació: 20-10-2025

En Quim Gibert ha escrit una ressenya del llibre d'En Jordi Bilbeny "Redescobrint la Malta catalana" i el relaciona amb diferents experiències arran dels viatges guiats que l'INH ha organitzat a l'illa.

Jordi Bilbeny (Arenys de Mar, 1961), autor de Redescobrint la Malta catalana (Librooks, 2022), se'n fa creus que dels cinc segles de sobirania catalana a l'arxipèlag maltès no se'n canti ni gall ni gallina: «A qualsevol guia turística de Malta, abans hi trobareu unes pàgines dedicades a la Malta francesa, que tan sols ho va ser dos anys». N'ha distorsionat la recerca, diu En Bilbeny, que cronistes i estudiosos hagin anomenat aragonesos, espanyols, francs... als catalans: «És cert que els reis de Malta, a partir de 1412, podien haver tingut un origen castellà, però sempre van governar les illes com a monarques de la dinastia catalana». Per l'historiador arenyenc, el llibre és una passa més per dur a la llum la nostra història amagada: «La influència més que notable dels catalans a l'illa no podia ser el fruit d'una presència tan sols comercial o passatgera (...). La història de Catalunya ha estat diligentment esborrada o atribuïda a altres nacions».

L'autor de Redescobrint la Malta catalana considera que cal estudiar el passat per més que la investigació topi diametralment amb la història oficial, rubricada pels òrgans estatals i/o dels acadèmics: «Oposar-s'hi pel sol fet de no voler que els interessos del poder trontollin, té un preu: que al final no es permet que trontollin els propis interessos. I això també té a veure amb un poder propi (...). Sense veritables homes d'estat, no tindrem historiadors valents, perquè tots s'aturaran, com per art d'encanteri, davant la història imposada per l'estat». Ras i curt, Percival Everett, escriptor afroamericà, apunta que la gent s'empassa les mentides que els agraden: «I rebutgen les veritats que els fan por».

Els paral·lelismes gastronòmics (pa amb oli, estofat de conill), en la indumentària tradicional (barretina, faixa, armilla), en l'àmbit dels moixons (estornell, verdum, gavina), en els llinatges (Soler, Cassola, Rull, Barberà), en el vocabulari sacerdotal (bací, patena, sotana, prelat), en la denominació dels vents (tramuntana, gregal, ponent), en la toponímia, entre d'altres aportacions, delaten, segons En Bilbeny, que el lèxic maltès està farcit de cap a peus de mots nostrats:

«Entre un 15 i un 20% dels vocables del maltès són d'origen català». Pel d'Arenys de Mar, aquests referents culturals d'arrel catalana han esdevingut, en bona part, símbol d'identitat del menut estat europeu «sense que els mateixos maltesos en siguin ni tan sols conscients».

Si bé el sac de gemecs és un instrument del folklore insular, conegut com iz-zaqq, (la traducció literal: es sac, amb l'article salat), el més popular és la guitarra clàssica. En Jordi Bilbeny assenyala que al segle XV la guitarra era un instrument exclusivament català: «No és només inventat pels catalans, sinó propi dels mateixos catalans». Tant és així, que la suposada guitarra espanyola, de resultes de les recerques de l'autor de Redescobrint la Malta catalana, era anomenada cítola pels castellans medievals.

Per Jordina i Josep, veïns del Baix Cinca, que han acudit a l'estada de febrer de 2024 a Malta, amb l'Institut Nova Història (www.inh.cat), va ser una descoberta contemplar els esplèndids vestigis megalítics, el bé de Déu d'esglésies catòliques, els copiosos casalots senyorials, l'estretor dels carrers, la manca de rius insulars, el paisatge rònc, la dependència dels maltesos envers el turisme. Van quedar però amb un pam de nas quan un guitarrista de carrer se'ls va oferir per entonar-los Boig per tu.

Quim Gibert